Työ ja turva -osasto/SS/lv 12.11.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

HE 179/2024 vp

HE 179/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ehdotuksen suoja-aika, jona aikana oleskelulupaa ei saisi peruuttaa, kun työntekijä jää työttömäksi

SAK pitää ulkomaalaisten työntekijöiden työttömyyden suoja-ajan kolmen kuukauden minimiaikaa aivan liian lyhyenä. Työnhaku- ja rekrytointiprosessit ovat nykyään pitkiä myös muissa kuin asiantuntija- ja johtotason tehtävissä, joissa työttömyyden suoja-aika aika olisi kuusi kuukautta ilman muita vaatimuksia. Työpaikan löytäminen kolmessa kuukaudessa on haastavaa syntyperäisille suomalaisillekin, puhumattakaan ulkomaalaisista, joilla ei ole vielä työllistymistä edesauttavia laajoja sosiaalisia verkostoja eikä välttämättä hyvää kielitaitoakaan.

SAK katsoo, että myös työntekijän luvalla työskentelevillä tulisi olisi 6 kk:n työttömyyden suoja-aika ja mahdollisuus hakea uutta työtä. Suoja-aikojen tulisi yhdenvertaisuuden ja viranomaistyön selkeyden vuoksi olla samanpituiset eri työntekijäryhmien kesken.

Liian lyhyet suoja-ajat saattavat aiheuttaa perheellisten näkökulmasta epävarmuutta, kun joudutaan miettimään vanhemman työttömäksi jäämisen vaikutusta koko perheen tulevaisuudensuunnitelmiin. Lyhyt suoja-aika ja siitä johtuva epävarma tilanne eivät tue esityksen tavoitetta siitä, että ulkomaiset työntekijät pysyisivät maassa ja kotoutuisivat täällä.

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat, ja siihen liitettävä sanktion uhka

SAK pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että työnantajalle tulee ilmoitusvelvollisuus, jos työntekijän työt loppuvat tai ovat jo loppuneet. SAK katsoo, että 14 päivää on lähtökohtaisesti riittävä ja kohtuullinen aika ilmoittamiseen.

Sääntelyllä päästäisiin entistä tarkemmin kiinni väärinkäytöstilanteisiin eli tilanteisiin, joissa lupajärjestelmää käytetään väärin. Sääntelyllä myös saataisiin tarkemmin tietoa ulkomaalaisten työntekijöiden tilanteesta työmarkkinoilla ja ulkomaalaisten maassa oleskelusta.

SAK on huolestunut viime aikoina kasvaneesta ilmiöstä, jossa työnantaja ei ole palkannut ulkomaalaista sellaiseen työsuhteeseen, kuin hakemuksen yhteydessä on vakuutettu. Tämä on lisännyt niin laitonta työntekoa kuin ulkomaalaisen työntekijän pakottamista ns. kevytyrittäjäksi esimerkiksi rakennusalalla. SAK pitääkin tärkeänä, että tiedot työn loppumisesta ovat saatavissa reaaliaikaisesti sähköisestä järjestelmästä, jotta mahdollisiin väärinkäytöksiin voidaan puuttua nopeasti.

SAK katsoo, että pelkät sanktiot jäävät merkityksettömiksi, mikäli työsuojeluviranomaisilla ei ole kunnon resursseja valvoa velvollisuuksien täyttämistä.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus

SAK kannattaa lähtökohtaisesti työnteko-oikeuden laajentamista, joka merkitsisi sitä, että ulkomaalaiset työntekijän oleskeluluvan haltijat voivat työskennellä useammalle työnantajalle aidosti todennetuilla työvoimapula-aloilla.

SAK ei kuitenkaan kannata valtakunnantasoista tarkastelua, sillä työvoimatarpeet ovat hyvinkin erilaisia eri puolilla Suomea. Ristiriita valtakunnallisesti määriteltyjen työvoimapula-alojen ja alueellisen ELY-keskuksen työlupalinjauksen välillä saattaa aiheuttaa epäselvyyttä niin työntekijöiden kuin työnantajien keskuudessa. Esimerkiksi tietty ammatti voidaan valtakunnallisesti määritellä työvoimapula-ammatiksi, kun taas alueellisesti työvoimasta onkin ylitarjontaa. SAK katsoo, että työvoimapula-alojen tarkastelun tulee pysyä alueellisena.

SAK kiinnittää huomiota, että Valtioneuvoston asetuksen luonnokseen kirjatut ammatit ovat sellaisia, johon muista ammateista työttömiksi jäävilla ei ole mitenkään realistisia mahdollisuuksia työllistyä. Ammattialat, joilla on työvoiman saatavuusongelmia koko valtakunnan alueella ovat luonnoksen mukaan sairaanhoitajat, lähihoitajat, yleislääkärit, lastentarhanopettajat, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), sovellussuunnittelijat, sosiaalityön erityisasiantuntijat ja erityisopettajat. Nämä kaikki ammatit – sovellussuunnittelijaa ja kodinhoitajaa lukuun ottamatta - ovat nimikesuojattuja tai säänneltyjä ammatteja. On täysin epätodennäköistä, että ulkomaalainen työntekijä ehtisi täyttää kelpoisuus- ja pätevyysvaatimukset esimerkiksi SOTE-alan ammattialan osalta kolmen kuukauden aikana. Lakiesitys tulee siksi tältä osin jäämään merkityksettömäksi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Eve Kyntäjä
johtava asiantuntija
eve.kyntaja@sak.fi